

Richard Müller-Freienfels: *Psychologie der Wissenschaft*. Leipzig, 1936.
(VIII + 254 lap.)

A termékeny és sokoldalú szerző, egy személyben filozófus, pszichológus és esztétikus, azzal a megbecsülendő kivételen készséggel rendelkezik, hogy műveiben a tudományos szintű csorbitása nélkül a művelt olvasó értelmiségéhez is alkalmazkodik. E mellett szól műveinek többszörös kiadása is. Legújabb könyve, *A tudomány lélektana*, már eredeti címével is felkelti érdeklődésünket, amely olvasás közben csak fokozódik. Vállalkozását az Előszóban így körvonalazza és okolja meg: A tudománynak lélektani vizsgálata lényegesen különbözik a logikaitól és ismeretelméletitől. A lélektan leíró tanszak, amely a tudományt meglevő és volt állapotában vizsgálja, és nem akarja megszabni, hogy milyen legyen. Különleges gondolatfolyamataival bevilágítani óhajt azokba a változatos lelki ténykedésekbe, amelyeknek segítségével az ember a világot megérteni igyekszik és szellemileg s gyakorlatilag uralkodni akar rajta. Ennek során kiderül, hogy a tudás és a megismerés nem merőben tudatbeli folyamatok, hanem az Ennek egészre irányuló állásfoglalásai, amelyek sokféle tudatalatti ténykedést zárnak magukba. Ezért bocsátjuk előre az egészet átfogó, tudományokkal foglalkozó embertípust, amely számos élettani, társadalmi vagy tisztán lélektani jellegű altípusban és csoportban jelentkezik. „A tudományt mint szubjektív jelenséget a maga összességében a világgal szemben tanúsított olyan viselkedésünknek minősíthetjük, amely tudást, hatást és kutatást foglal magában és arra törekszik, hogy a világot mindjobban tudatossá tegye, de ezzel egyidejűleg az embernek gyakorlatilag alárendelje.“ (4. l.) A tudás és megismerés folyamatának elemzésében figyelmünk elsősorban az úgynevezett kategóriákra irányul, amelyekkel a pszichológia eddig vajmi keveset törődött. „Számunkra a kategóriák nem a gondolkodásnak, hanem a cselekvésnek, a gyakorlati állásfoglalásnak alakjai, a legáltalánosabb, legalapvetőbb fogalmak, amelyekkel a külvilágot felfogjuk.“ (75—6. l.) Am nemcsak a kész tudás, hanem dinamikai mozgalmasságában a kutatás is érdekes pszichológiai problémákat tár elénk. Amennyiben pedig a tudás és a kutatás csak objektiválás, azaz külső ábrázolás által válik hatékonyá, a lelki folyamatoknak ez az anyagi „áthelyezése“ nyelvbe, írásba, képbe stb. olyan pszichológiai problémákat vet felszínre, amelyekkel feltűnő kevéssé foglalkoztak. Ezek után és ezekkel kellő alappal rendelkezünk az igazság problémájának megvitatására, ami részben szintén átcsap a pszichológia területére. Mindent összefoglalva, a tudományt sehol sem tekinthetjük elkülönített és elkülöníthető jelenségnek, hanem határozottan az egész kultúra fejlődésével kapcsolatban igyekszünk megérteni. „A tudományt a tudás tőkésítésének (*Kapitalisierung*) nevezhetnők, a megismerések korlátlan megvalósítására törekvő gyűjteménynek.“ (17. l.)

A tudósnak gyakorlati érzékére vall szerzőnknek az a kísérlete, amellyel a tudásnak gyakorlati jellegét az etimológiával igyekszik támogatni. A nyelv ugyan nem mindig kifogástalan logikus, de tárháza a pszichológiai megismeréseknek, amennyiben még keresztülviláglik rajta a fogalmaknak ősi értelme. Az etimológiai vizsgálat során kiderül, hogy a tudatbeli állapotok kifejezésére

alkalmazott szavak eredetileg csaknem kivétel nélkül a gyakorlati magatartás módjainak jelölésére szolgáltak, hogy továbbá azokban a szavakban, amelyeket a külvilággal való szellemi vonatkozásban használunk, a gyakorlati-motorikus ősjelentés is kicsendül. Például: *erfassen* — megragadni, *begreifen* — felfogni, *wahrnehmen* — észrevenni, *vorstellen* — képzelni, *unterscheiden* — megkülönböztetni, *untersuchen* — megvizsgálni, *überlegen* — megfontolni (*comprendre, percevoir, représenter*) stb.

A szerző a fent jelzett elgondolással párhuzamosan nyolc, többszörösen tagolt főfejezetben tárgyalja rendszeresen a szakirodalommal támogatott gazdag anyagot, amelynek következő, kiválóan vonzó és tanulságos részleteire hívjuk fel az olvasó figyelmét: A „homo scientificus“ pszichológiája. A tudományok szubjektív „stílusa“. „A szaktudományok kategóriái“ c. fejezet és ennek keretében: a pszichológia kategóriái. (Itt a szerzőnek fejtegetéseit ki lehetne egészíteni a „pszichológia pszichológiájával“, amely nyilván egy magasabbrendű pszichológiára utal, vagy arra, hogy az egyén (pszichológus) milyen pszichológiai struktúrával (adottságok, képességek, belátások) áll a pszichológiával szemben: végső elemzésben tehát a pszichológus pszichológiája. Felette időszzerű „A tudomány a kultúra mai helyzetében“ és a „Tudomány és élet“ c. fejezet. Ez utóbbit a szerző a következő megállapítással fejezi be: „Ne legyen a jelszó: *Fiat veritas, pereat vita!* sem pedig ez: *Pereat veritas, fiat vita!* Ezen kiélezett szembeállítás helyett az eszmény az legyen, hogy az élet a létnek minél igazibb megismerésén épüljön fel, ezentúl pedig kövesse alkotó parancsszavait annak, amit tenni kell (*Sollen*) és amit pusztán a létből sohasem lehet levezetni.“ Jó lelkiismerettel ajánlhatjuk ez érdekes munkának tanulmányozását: lépten-nyomon oly gondolatokra akadunk benne, amelyek indításokat keltenek az olvasóban, a lélektani tanulságokon keresztül pedig pedagógiai belátásunkat is megvilágítják és mélyítik. kf.

Új magyar könyvek és füzetek.

Kornis Gyula: A humanizmus történeti alakjai. Beszéd a Corvin-láncosok és -koszorúsok testületének 1937. február 23-án tartott ünnepi estebédjén. (Különlenyomat a Budapesti Szemle 1937. évi áprilisi számából.) Bp. 1937. A Franklin-Társulat nyomdája. (N. 8-r., 16 l.)

Kornis Gyula: A kultúrpolitika alapelvei a közigazgatásban. Allam, egyház, nemzeti kisebbség. (Különlenyomat *A mai magyar közigazgatás* Budapest, 1936: c. kötetből.) Bp. 1937. M. Kir. Allami Nyomda. (Lex. 8-r., 16 l.)

Kornis Gyula: Az élő Tisza István. Ünnepi beszéd a Tisza István-Társaskör Tisza-serlegvacsoráján, 1937. április 22-én. Bp. 1937. Franklin-Társulat. (N. 8-r., 16 l.)

Julius Kornis: *Erziehungsgeschichte und Geistesgeschichte.* (Sonderabdruck aus dem Pädagogischen Führer. Jahrgang 1937, Heft 4.) Wien—Leipzig. Deutscher Verlag für Jugend und Volk. (N. 8-r., 14 l.)